

Hoorn geheten, kwam in 1619 een fort gereed waaraan Coen de naam Batavia gaf; met de bouw van een groter, ruimgebouwd fort, het Kasteel, werd een jaar later begonnen en bezuiden dat fort ontstond een bewoonde plaats, Batavia (de naam van het eerste fort werd overgenomen), waarin veel gebouwen en huizen opgetrokken waren in de stijl welke men in de zeventiende-eeuwse Republiek kon aantreffen.

De Compagnie was in oorsprong louter een handelonderneming; ze had de vorm van een vennootschap met een federatief karakter: ze had zes Kamers (die van Amsterdam, Enkhuizen, Hoorn, Delft, Rotterdam en Middelburg), elk met een eigen bestuur. Uit de bestuursleden, zestig in getal en allen leden van machtige regentenfamilies, werd het college gekozen, de Heren Zeventien, dat het algemeen bewind voerde; acht van die zeventien vertegenwoordigden de Amsterdamse Kamer die de veruit kapitaalkrachtigste was. De Compagnie was, zoals uit de door ons al vermelde volledige titel bleek, 'geoctroyeerd': zij had bij haar oprichting van de Staten-Generaal een (in de zeventiende en achttiende eeuw telkens hernieuwd) octrooi gekregen om als enige Nederlandse onderneming beoosten Kaap de Goede Hoop zaken te doen en ook daden van souvereiniteit te verrichten: met de wapens op te treden, gebieden te bezetten, recht te spreken.

Het bleef niet bij de verovering van de Molukken. Aan de bevolking daar en elders kon men lijnwaden uit Voor-Indië verkopen maar hun aanvoer werd bemoeilijkt doordat de Portugezen nog steeds Malakka in handen hadden; die havenplaats werd acht jaar lang geblokkeerd en in 1641 veroverd. In 1669 volgde de verovering van de kort tevoren Islamietisch geworden havenplaats Makassar¹ op Celebes waarheen zich een groot deel van de Javase handelaren had verplaatst. Later in de zeventiende eeuw kreeg de Compagnie, uitgaand van Batavia waar zij in de omgeving, in de Ommelanden, gedurig meer land in bezit nam zowel voor de uitbreiding van de profijtelijke suikercultuur als om haar bestuurscentrum tegen aanvallen te beschermen, delen van West- en Midden-Java in handen. Veel van die gebiedsuitbreidingen vonden plaats in een gewapende strijd met de Islamietische staat Mataram die ten tijde van de komst van de Nederlanders op weg was, de plaats van het vroegere Hindoe-rijk Modjopahit in te nemen, en die de Islamietische havenstaatjes aan de noordkust alle had bedwongen, behalve Bantam. De onderlinge strijd tussen de inheemse machthebbers op Java en in het algemeen: die strijd en de jaloezieën tussen regionale heersers die men alom in de

¹ Thans: Ujung Pandjang.